

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ АГРЕСИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ СПОРТУ

Самсонов Олег Васильович

аспірант кафедри кримінального процесу

Національний університет

«Одеська юридична академія»

м. Одеса, Україна

Під час спортивних змагань, а також у підготовчому періоді шкода здоров'ю спортсменів завдається регулярно. Шкода здоров'ю може наноситись в результаті нещасного випадку, необережності самого атлета, свідомого порушення правил одним із спортсменів, протиправних дій допоміжного персоналу, у тому числі відповідальних за проведення змагань. Шкода здоров'ю може спричинятись і правомірними діями спортсмена, у випадку якщо він діяв суворо у межах спортивних правил.

Професійні спортсмени, беручи участь у змаганнях, усвідомлюють ризик шкоди для власного здоров'я (а іноді і життя) і готові до такого ризику.

У той же час, агресія та насильство у спорті виходить за межі, обумовлені сутністю контактних видів спорту. Прояви агресивності в спорті в більшості випадків виливаються у порушення спортивних правил, при тому, що велика психологічна напруга спортивної боротьби стимулює агресивність у поведінці атлетів.

Агресивна злочинність у сфері професійного спорту включає в себе:

1) насильницькі кримінальні правопорушення, які вчиняються спортсменами безпосередньо під час змагань або тренувань;

2) насильницькі кримінальні правопорушення, які вчиняються спортсменами, допоміжним персоналом або іншими особами поза межами спортивного змагання чи тренування, але у безпосередньому зв'язку зі спортивною діяльністю;

3) насильницькі кримінальні правопорушення, спортивне хуліганство, кримінальні правопорушення з ознаками вандалізму, а також спротив особам, що забезпечують громадський порядок під час підготовки та проведення змагань, вчинювані спортивними уболівальниками (фанатами).

Вчинення агресивних насильницьких злочинів спортсменами-професіоналами, поряд із загальними детермінантами, обумовлено

комплексом специфічних причин та умов, які мають соціальну, біологічну та психологічну природу.

Визначальну роль у детермінації цього феномену відіграє специфіка індивідуальних якостей, у тому числі психологічних, а також вмінь і навичок, характерних для професійних спортсменів:

- невисокі моральні якості багатьох спортсменів;
- підвищений рівень агресивності, обумовлений такими набутими рисами характеру, як безкомпромісність до суперника і постійна схильність до ризику;
- прагнення забезпечити свою перемогу будь-якими засобами, у тому числі шляхом грубого умисного порушення спортивних правил, поєданого з заподіянням шкоди здоров'ю суперника;
- відсутність психологічного бар'єру на нанесення фізичної шкоди іншій людині (особливо у єдиноборців);
- систематичне вжиття алкоголю, наркотиків і стимуляторів низкою спортсменів.

Серйозною детермінантою злочинної насильницької поведінки спортсменів виступає спортивна агресивність. Зайняття спортом, під час якого відбувається підвищення функціональних можливостей організму, а також засвоєння специфічних вмінь та навичок завжди розвиває впевненість у собі і своїх діях, яка може бути використана як у позитивних вчинках, так і негативних, у тому числі протиправних.

У зв'язку з цим, за умови невисоких морально-етичних якостей спортсменів їх розвинені фізичні якості, набуті навички і вміння, рішучість у критичних ситуаціях формують феномен насильницької злочинності у сфері професійного спорту.

Дослідниками традиційно відзначається значна роль психічних аномалій у детермінації агресивної, у тому числі насильницької, злочинності, що справедливо і для професійних спортсменів.

Під психічними аномаліями зазвичай розуміють розлади психічної діяльності, що не досягли ступеню психічної хвороби і не виключають осудність, але тягнуть зміни в особистості, які можуть сприяти вчиненню кримінальних правопорушень (психопатія, олігофренія у стадії дебільності, алкоголізм, наркоманія, залишкові явища черепно-мозкових травм та ін.).

Серед детермінант агресивної злочинності спортсменів особливе місце посідають алкоголізація і наркотизація. Алкоголь, наркотики та психостимулятори зменшують рівень керованості психічними процесами і нерідко становляться каталізатором насильства.

Агресивна насильницька злочинність спортсменів-професіоналів може бути обумовлена і нервово-психічними розладами, що виникають в результаті черепно-мозкових травм, які є характерними для

єдиноборців і представників контактних видів спорту (хокею, футболу, регбі, американського футболу та ін.). Таки розлади характеризуються пониженим контролем психічного стану, явищами соціальної дезадаптації, імпульсивності, необдуманості рішень і дій, підвищеною збудливістю, грубістю, дратівливістю, тривожністю, відмовою від засвоєння моральних і правових норм.

Результати досліджень у сфері спортивної медицини свідчать, що підвищена агресивність професійних спортсменів, яка супроводжується проявами протиправної насильницької поведінки, нерідко обумовлюється високим рівнем тестостерону, що є характерним для атлетів, які вживають анаболічні стероїди.

Агресивність у спорті проявляється як серед спортсменів, так і серед уболівальників (спортивних фанатів). Випадки агресії та насильства, що вчиняються уболівальниками та фанатами спорту, жертвами яких стають інші фанати, пересічні громадяни, насамперед, відвідувачі масових спортивних заходів, а іноді і спортсмени, становлять підвищену суспільну небезпеку.

До чинників, які сприяють виникненню і поширенню діяльності радикально налаштованих угруповань спортивних фанатів, слід насамперед віднести:

- розповсюдження ультраправих ксенофобських настроїв;
- масове вживання у фанатському середовищі алкоголю та наркотиків;
- наслідування негативних звичаїв і традицій фанатської субкультури, що заохочує культивування ворожнечі між угрупованнями фанатів.

Серед організаційно-управлінських причин та умов цього явища необхідно зазначити:

- неналежну якість профілактичної роботи підрозділів Національної поліції, їх недостатню інформованість про місця збору, чисельність, наміри і плани лідерів і активних учасників угруповань, прорахунки в організації профілактичного обліку осіб – членів радикальних угруповань спортивних фанатів;
- неузгодженість дій організаторів спортивних змагань щодо забезпечення громадського порядку на спортивних аренах;
- неналежну технічну оснащеність багатьох місць проведення масових спортивних заходів і їхню невідповідність нормам безпеки.